

”Som en knytnäve är hennes hjärta...”

Elin Wägner - med engagemanget som drivkraft

Av Marianne Enge Swartz

Utdrag ur *Empati och engagemang. En kvinnolinje i svensk journalistik.*

Red. Ami Lönnroth, Tusculum förlag 2008

DET VI BORDE göra är att tacka henne - för rösträtten, för att hon varit en inspiration i fredsarbetet och för att hon tidigare än andra såg och varnade oss för att utarma vår jord – och modigt följa i hennes fotspår.

Mitt engagemang för Elin Wägner startade i slutet av 80-talet och hade sin rot i mitt krav på rättvisa – varför hade så få kvinnliga författare litterära sällskap? I Småland hade Ville och Pälle sällskap, varför inte Elin? Låt oss bilda ett!

Att jag själv blev journalist har ingenting med Elin Wägner att göra, hon blev en förebild för mig först när jag lärt känna henne. På gymnasiet fick vi läsa en bok av Elin Wägner, Åsa-Hanna. Bilden av hur Åsa-Hanna upptäckte att familjen hon hade gift sig in i hade kopparkittlarna putsade endast på utsidan – och vad det innebar – stod tydlig för mig när jag trettio år senare var med och bildade Elin Wägner-sällskapet. När Elin Wägner-biografien av Ulla Isaksson och Erik Hjalmar Linder kom på 70-talet slukade jag den men det var inte förrän jag blev engagerad i Sällskapet som jag började läsa Elin Wägner.

Många gånger har jag frågat mig - hur orkade hon och varifrån hon fick sin styrka?

Vår bild av Elin Wägner är ofta som medelålders, vackra foton tagna av den dåtida ”kändisfotografen” Anna Riwkin, en kvinnlig pionjär med kameran på samma sätt som Elin var föregångare som journalist. Men jag vill gärna lyfta fram andra bilder; en tjuugoåring med vackert uppsatt hår, telefonlur i ena handen och pennan i den andra på sin första tidningsredaktion; en ung kvinna, iförd en av den tidens vidlyftiga hattar, på en stockholmsgata framför travar av namninsamlingar för kvinnlig rösträtt. Jag ser också för mig en drygt 40-årig kvinna i praktisk dräkt och mjuk filthatt på resa i mellankrigstidens Europa med uppdrag att förhindra krig. De sista två bilderna i mitt mentala fotoalbum: 60-åringen i klänning av djupblå silkesammet vid inträdet i Svenska Akademien och en mogen kvinna med kavaj över den enkla rutiga klänningen i sin trädgård i en trakt som hennes mor kom ifrån och där hennes vän Flory Gate praktiskt tillämpade de ekologiska metoder för odling som de båda vännerna lärt sig under sina resor i Europa.

På foton ser Elin Wägner mild och vän ut, men jag tror skenet bedrar. Det måste ha funnits en vilja av stål hos denna kvinna som växte upp i en familj där hon själv fick uppleva att hon tillhörde "det andra könet", som började i ett yrke där hån och löje var vardagsmat för de kvinnliga representanterna och som av sin tid upplevdes som motvalls, av oss i dag "före sin tid". Att det kostar på kan många föregångare intyga.

Tidigt moderlös

Elin Wagners engagemang hade sin rot i kvinnornas situation vid förra sekelskiftet – och en personligt upplevd orättvisa. Hon växte upp i en familj där pappan var en begåvad bondpojke som fick studera och blev filosofidocent och rektor. Mamman var prästdotter men dog redan när Elin var tre år och, enligt hennes egna ord i ett radioföredrag 1938, "förvandlades från en glad och livlig unge till en som gick för sig själv, och undrade över tillvarons obegripliga beteende".

Pappan gifte om sig men styvmodern kunde aldrig riktigt förstå sig på den egensinniga flickan som inte ville lära sig spela piano och dansa utan bara ville läsa och skriva. På trots bestämde hon sig redan i nioårsåldern för att bli "en av de tio näst Selma Lagerlöf bästa författarinnorna i Sverige". Vid 13 års ålder bekräftades hennes yrkesval när hon vann en novellpristävling. Elin gick i flickskola men när hon bad att få fortsätta studierna och läsa filosofi sade pappan tvärt nej. Varpå Elin slutade skolan utan slutbetyg och satte sig att måla på porslin (inte helt talanglöst). Att hennes bror Harald fortsatte sina studier vid universitet var däremot självklart.

Stans enda kvinnliga journalist

Den unga kvinnan med penna i ena handen och telefon i den andra på fotot från redaktionen på Helsingborgs-Posten har kämpat för sin anställning som stadens enda kvinnliga journalist. Efter mycket tjat gav pappa med sig – i tron att hon snart skulle tröttna på yrket. Men det gjorde hon inte, trots alla trakasserier som hon får utstå av kollegerna, männen i sätteriet, konkurrenterna och allmänheten. Hon berättar själv om det i en novell som beskriver en kvinnlig journalists vedermödor vid en tid då kvinnor var ovanliga i yrkeslivet och en "redaktör" var lika med en mansperson. (Att kvinnliga journalister inte alltid togs på allvar ens på 1960-talet vittnade flera som var yrkesverksamma vid den tiden om vid ett Elin Wägner-seminarium år 1999 med temat "Journalist och kvinna".) Historien om en kvinnlig journalist slutar på typiskt Elinskt vis: "Hennes förmän läto henne så småningom försöka sig på med nästan allt, det var egentligen bara en sak de förskonade henne ifrån. Det var korrupsionsmiddagarna. På dem gingo de själva."

Journalistyrket är en hård skola, och de kvinnliga journalisterna blev härdade, kanske är det därför de i så hög grad blir föregångare. Elin Wagners strategi var att bemöta motståndet med humor och ironi. Men allvaret bakom skämten och engagemanget för

”saken” – vare sig det handlade om rösträtten och kvinnornas rätt till utbildning eller fred *på* och *med* jorden – går inte att ta miste på.

Den unga journalisten Elin Wägner flyttar till Stockholm och gör kometkarriär och sitter snart som redaktionssekreterare (och tidningens enda kvinnliga medarbetare) på Idun, den illustrerade tidning för kvinnan och hemmet. Det är då hon skriver in sig i kvinnorörelsen. Redan hennes syrliga berättelser om manliga härskartekniker i debutboken *Från det jordiska museet* (1907, faksimil 2006) vittnar om att hon har blick för spelet mellan könen men hon betecknar sig ännu inte som kvinnosaks kvinna. Hon var inte ens för rösträtt utan säger själv att hon blev det i och med att hon intervjuade ”rösträttsgeneralen” Signe Bergman, sekreterare i Föreningen för kvinnans politiska rösträtt. Genom sitt yrke får Elin Wägner anledning att möta och diskutera med många andra av den tidens kända kvinnor som förespråkar kvinnlig rösträtt, t.ex. Ellen Key och Selma Lagerlöf, och hon får också möjlighet att slipa sina argument med motståndarna.

Omorale eller ny morale?

Elin Wägner ger sig in i striden om morale och omorale, som rasar vid den här tiden, och vill hellre tala om gammal och ny morale. Hon försvarar den ”obemärkta” kvinnan och menar att det ”bör väl åtminstone få bli en ensak mellan henne och hennes samvete, om hon utanför äktenskapet skulle åtaga sig modersplikterna”. Hennes böcker om yrkesarbetande kvinnor *Norrtullsligan* och *Pennskaftet* (1908, 1910) väckte en moralisk upprördhet som är svår att förstå idag. Det krävdes mod av en skribent att offra den konventionella anständigheten och beskriva kvinnor som begär rätten att både ha ett yrke och ett kärleksliv.

- *Vilket vill Pennskaftet helst ha, sade han: rösträtt eller en ny hatt?*
- *Jag vill inte ha någondera delen, sade hon. För jag vill förtjäna till både rösträtt och hatt själv. (Pennskaftet)*

”En roman om entusiasme och förälskelse” kallar Horace Engdahl *Pennskaftet* i sin inledning till den senaste upplagan (pocket 2007). Entusiasmen gäller inte bara Pennskaftets älskade Dick utan också saken, kvinnosaken ”den största rörelse världen har sett”, som Elin Wägner skrev i ett reportage om suffragetterna, sedan hon deltagit i en stor internationell rösträttskongress i London 1909. Böckerna utlöste ett moraliskt ramaskri men särskilt *Pennskaftet* blev också en enorm säljframgång. Pennskaftet blir (liksom sin författare) genom sitt skrivande och kontakter med kvinnosaks kvinnor alltmer engagerad i ”saken”. Problem uppstår när hon blir förälskad i Dick, som misstas sig på Pennskaftets ”lättfärdighet” och ”den nya kvinnan” som ”vill förtjäna till både rösträtt och hatt själv” får lägga ner mycket energi på att lära honom en jämställd manlighet. Engdahl menar att känslorna som huvudpersonerna i Wägners romaner hyser för den kvinnliga rösträtten har många likheter med de känslor som kvinnor i

äldre romaner har för sin utvalde. *Pennskaftet* blir en roman om "en ung kvinnas entusiasm för en ung man och förälskelse i den kvinnliga rösträtten!"

Tjugo år senare skildrar Elin Wägner i *Dialogen fortsätter* (1932), enligt litteraturvetaren Eva-Karin Josefsson "kvinnors krav på medbestämmande i en värld som synes vara styrd av pojkar som förefaller ha förväxlat samhällsbyggande med meccanospel".

Vi törs inte lägga oss i eller säga emot för vi är rädda att vara misshagliga för våra älskare, som ju själva vill styra världen. (Dialogen fortsätter)

Huvudpersonerna i romanen är en ung radikal journalist och en medelålders frånskild kvinna, som till sin egen förskräckelse hamnat i riksdagen och som journalisten försöker påverka. Romanen presenterar en rad aktuella problem, från abortlagstiftning och befolkningskris till försvarsfråga och pacifism och är mer aktuell än man skulle önska sig bland annat i sin diskussion om "stordrift i förlossningsvården". En av de dråpligaste episoderna beskriver hur en delegation kvinnor uppvaktar beslutsfattarna i landstingsutskottet och i männens ögon blir pinsamt vulgära med sina jordnära anmärkningar och krav på att en som fött åtta barn ska betraktas som sakkunnig i förlossningsfrågor! När en av kvinnorna frågar om "chaufförerna med sina osteriliserade händer ska agera barnmorskor" är måttet rågat: "Fy, tänkte greve Moll, trodde jag inte det skulle bli osmakligt då man släpper in kvinnorna."

Kvinnorna fick igenom sin begäran men inte förrän de själva blivit arga, utskottets ordförande trampat i klaveret och greve Moll oväntat visat sig vara kvinnornas bundsförvant.

Kvinnornas ansvar för fred

Elin Wägner hade varit pacifist sedan första världskriget och deltog som tidningen Iduns korrespondent i kvinnornas första internationella fredskonferens i Haag 1915. Redan i inledningsskedet slog man fast att alla internationella konflikter skulle lösas på fredlig väg och att parlamentarisk rösträtt skulle omfatta kvinnor. Ellen Key kallar konferensen "kvinnornas världshistoriska ögonblick", deras ned med vapnen-kampanj och Elin Wägner kommenterar: "Ellen Key lägger i den artikel som står att läsa i dagens nr på kvinnorna bördan av ansvaret för framtiden. Det är de, som nu måste träda fram och lägg sitt ord i vågskålen, göra sina synpunkter gällande, bereda framtidens varaktiga fred".

Om kvinnorna genom sin frånvaro varit med och format världens öden sådana de nu ter sig, måste de med sin närvaro, med sitt återinträde, omforma världens öden. (Väckarklocka)

Rösträttens förkämpar hade en mycket stark tilltro till sin förmåga att förändra och påverka – bara de kom in i systemet. Kvinnlig rösträtt och pacifism låg nära varandra i Wagners idévärld och hon menade att kvinnorna inte hade kunnat stoppa det första

världskriget eller påverka fredsfördraget för att de saknade politisk makt. Men nu, efter krigsslutet, när kvinnorna i de flesta europeiska länderna fått rösträtt, väcktes henne hopp om att kvinnorna skulle kunna förhindra framtida krig. Men hon insåg också att för att politiken ska förändras när kvinnorna får rösträtt behöver de kunskap och utbildning.

Vart jag än vänder mig, så finner jag bara tanklöshet och eftersägeri hos det kön som jag trodde borde varit i tur att göra världshistoria. (Väckarklocka)

Elin Wägner ingår i den grupp kvinnor som samlas för att bilda Kvinnliga medborgarskolan i Fogelstad, dit kvinnor från olika delar av samhället kommer för att lära sig vad medborgarskap innebär och hur ett samhälle styrs. Genom övningar i att tala och argumentera får de självförtroende nog att ta plats, utveckla och stå för sina synpunkter, vilket många kvinnor vittnat om. De praktiska övningarna skedde i låtsaskommunen "Komtemåtta". En kvinna som varit på Fogelstad berättade senare om ett möte som hon fruktade och hur hon fick mod att genomföra det genom att säga till sig själv: "Jag är dock kommunnämndens ordförande i Komtemåtta".

Ett stadsbud i fredens tjänst

Elin Wägner visste mer än de flesta vad som hände i Europa och världen, om svält och fattigdom, hur människor upplevde efterkrigstiden och hur stämningen var både bland de ledande och vanligt folk. När hon 1919 var med och grundade Rädda Barnen i Sverige byggde hon på egna resor och erfarenheter av efterkrigstidens Europa. Hon hade med egna ögon sett att de som var mest utsatta och lidande i krigets skugga var kvinnor och barn. I början av 20-talet var hon i Wien och arbetade med Röda Korsets och Rädda Barnens hjälpsändningar av kläder och förnödenheter, men hon "tog inte direkt del i vårt arbete, hon bara följde med, iakttog och lyssnade, ville veta mera, mer inträngande...", noterade en av hennes arbetskamrater, författaren Elsa Björkman Goldschmidt, i sina memoarer.

Upplevelserna i Wien ingrep avgörande i Elin Wägners senare liv och författarskap.

"Liksom den hungrige vill ha stora fat framför sig så ville jag ha en stor uppgift, som krävde mig helt och hållet och gav mig möjlighet att visa att jag dög ännu" skriver Elin Wägner i romanen *Den namnlösa* (1922) men citatet gäller lika mycket henne själv och 1921 fick hon en uppgift! Det gällde Rhenlandet, som ockuperats av ententens makter: belgare, amerikaner, engelsmän och fransmän. Delar av de franska ockupationsstyrkorna hämtades från kolonierna och bestod av svarta män, vilket gav upphov till rasistiska skräckhistorier med sensationell och sexuell underton om våldtäkter av vita kvinnor.

En liten kommission, bestående av en socialdemokratisk präst och Elin Wägner, gav sig av till Rhenlandet för att undersöka om ryktena kunde bekräftas. Som den

undersökande journalist Elin Wägner är talar hon med människor av alla kategorier - soldater, generaler, bondkvinnor och fina damer - och låter dem komma till tals i artiklar i *Tidevarvet* och reportageboken *Från Seine, Rhen och Ruhr* (1923). Sin egen uppfattning hävdar hon ofta i kommentarer med ironiska slängar.

Det verkar alltid på mig som en begreppsförvirring, när man talar om kvinnlig idealitet och svärmeri i motsats till manligt verklighetssinne. Det är inte de två som stå mot varandra. Det är manligt svärmeri mot kvinnligt, manligt verklighetssinne mot kvinnligt. Hur mycket har icke det manliga svärmeriet för fanan och prestigen och gloiren kostat mänskligheten? (Från Rhen, Seine och Ruhr)

Rapporten som följde var klar och nykter och påvisade att "den svarta frågan" inte kunde lösgöras från den större frågan om ockupationspolitiken över huvud taget.

Sedan börjar Elin Wägners "stadsbudsvandring" som hon själv kallar den, mellan topp-politiker och ledare av internationella organisationer för att övertyga dem om att fredsvillkoren måste mildras för att inte riskera ett nytt krig. Hon menar att man inte längre kan lita på organisationer, kongresser och världsförbund utan vad som behövs är rent personliga insatser: Handling. Hon lär känna kväkare som hjälper henne att komma i kontakt med nyckelpersoner och arbetar, som de flesta journalister i dag, genom kontakter och lyckas därigenom ta sig fram till förespråkare för alla parter. Det märkliga är att världens mäktiga faktiskt tar emot och lyssnar till denna för dem okända skribent från Sverige, en "Fru Ingenting", som Elin Wägner uttrycker det.

Men "världens mäktige" upplevde henne kanske på samma sätt som en man, som såg Elin Wägner agera för freden i Nationernas förbund, vittnar om: "Som en knytnäve är Elin Wägners hjärta, En knytnäve som öppnar och sluter sig och därmed sätter blodet i rörelse. Hon är i världens vånda. Hon ser ingen frälsning för sig själv annan än i världens frälsning".

Det politiska läget efter första världskriget förvärrades när Frankrike beslöt att ockupera Ruhrområdet som pant för icke erlagda tyska skadestånd. Tyska regeringen proklamerade passivt motstånd och allt arbete avstannade i det väldiga industriområdet, tåg fullastade med kol stod stilla på stationerna och den tyska ekonomin förvärrades hastigt. Detta pågick under sju månader. Elin Wägner reser ner till det ockuperade området, vänder och vrider på problemet från alla synvinklar genom samtal med alla parter. Hon skriver från Frankfurt i april 1924 till Emilia Fogelclou: "Här ser jag världens synd och dårskap i förstoring, tycker jag, och den onda såddens förbannelse. Jag ser nästan de allra sista som hoppats svikta. Ett underverk måste väl till nu, eller sker det redan fast det är fördolt för våra ögon. /.../Jag reser nu till Pfalz för att se hur där ser ut nu efter separatistlandet och upploppen. Det blir nog förkrossande intryck. Jag är också så lätt att förkrossa."

Kanske lätt att förkrossa tillfälligt men återigen grips hon av entusiasm. I ett brev från Wien till Emilia Fogelclou är det tankarna på Tidevarvet, som väcker engagemanget till liv:

Du har nog rätt i att vi haft olika livsuniversitet, om jag nu törs kalla min brokiga, äventyrliga tillvaro för ett universitet. Var jag fått mitt äventyrliga blod från vet jag inte, men jag måste ha äventyret i ådrorna annars skulle jag inte jämt råka ut för de underbaraste ting. Det hela är som en sagobok.

Och nu tycker jag att Tidevarvet är ett äventyr. Frågar du mig vad vi skall göra av den, kan jag bara säga att jag har det i fingertopparna, jag känner det på mig, fast jag inte har något så definitivt program. /.../ Jag tror på Tidevarvets möjligheter därför att detta företag kommit så organiskt fram och därför att de riktiga människorna så utan ansträngning, så självfallet samlats dit. Att min uppgift nu en tid framåt är Tidevarvet är mig fullkomligt klart, med lätt hjärta har jag avslagit andra anbud och avstått från andra planer, därför att jag känt att hit skulle jag nu. För mig att ägna mig åt Tidevarvet betyder på något vis att ägna mig dubbelt intensivt åt hela tillvaron och att leda över – likt en turbin- all den kraft jag kan uppsamla i tidningen. Det gäller alltså om jag duger som kraftstation, vilket icke betyder att jag har någon kraft men att jag kan samla och föra kraft vidare. Jag är ingen kraftskapande, nyskapande människa men möjligen en förmedlare.

Tidevarvet – ingen ”dambilaga utan huvud”

Tidevarvet förmedlade mycket riktigt Elin Wägners och Fogelstadgruppens syn på krig och fred, kvinnornas situation och det som vi i dag kallar hållbar utveckling. I artikel efter artikel lyfter hon fram betydelsen av kunskap och ställningstagande. *Tidevarvet* ville vara ”något annat än en fristående dambilaga utan huvud” och hör hemma i en tid av ideologisk förnyelse som präglade ett nyss demokratiserat Sverige. Det finns mer än 600 Tidevarvsartiklar signerade Elin Wägner eller med någon av hennes pseudonymer. Specialiteterna var utrikespolitik och fredsrörelse men hon skrev också ledare, bokrecensioner och notiser. Dessutom kom hon ut med en ny bok så gott som varje år! Flera av hennes noveller publicerades också i *Tidevarvet* och tidiga versioner av romanerna *De fem pärlorna* och *Natten till söndag* gick som följetonger.

En eco-feminist före sin tid

Kvinnornas reaktioner mot den behandling de varit utsatta för påminner om jorden. Båda tackar för god behandling med blom och frukt, båda svara på hård behandling med torka och oginhet. (Väckarklocka)

Tidevarvet engagerade sig också i vad som på den tiden kallades jordfrågan men Helena Forsås-Scott påvisar i förordet till den senaste upplagan av *Väckarklocka* att redan den 20-åriga journalisten Elin Wägner visade sitt engagemang för naturen och miljön. Novellen ”Bland granar” införs i *Helsingborgs-Posten* 1902. Huvudpersonen är en ung flicka som tjänar i en herrgård och som, när hon fått veta att den vackra gamla

skog hon vandrar igenom på väg till och från handelsboden ska fällas går ut bland "sina kära lifdömda träd" och tycker sig förnimma att "dödsdomen redan var verkställd. Suset i trädtopparna hade upphört, och allt var tryckande tyst, Framför sig såg hon en dammig landsväg och ett naket sköfladt fält, der stubbarna stucko upp bland afbrutna, brunbrända grenar och vissnade ormbunkar". När den unge baronen på herrgården frågar henne om hon tycker det är ledsamt att skogen ska huggas ner svarar hon "att hon inte kunde annat än tycka, att det var bedröfligt att tänka sig, att det kanske snart inte skulle finnas någon riktig skog mer, endast barhuggen mark eller tråkiga planterade skogar, der träden stodo som om de blifvit kommenderade rättning höger".

Kanske naturintresset hos stadsflickan Elin väcktes genom sommarvistelserna hos morföräldrarna i småländska Tolg? Där finns stora skogar och den som en gång upplevt förödelsen efter de senaste årens stormar Gudrun och Per förstår den unga flickans sorg över skövlingen av gammelskogen med dess lättgångna stigar och mossklädda stenbumlingar att vila sig vid. Men det stora engagemanget för miljön väcktes först på 30-talet då Elin Wägner och vännen Flory Gate fick personlig kontakt med en schweizisk bondkvinna, Minna Hofstetter, som drev sitt jordbruk enligt urgamla metoder och la särskild vikt vid kompostering.

Tillbaka till rötterna

Elin Wägner hade rötter i Småland genom sin mors släkt och med pengar från De Nios stora pris kunde hon på 20-talet bygga sig "en smålandsstuga i en fårahage" i Berg, 3 mil norr om Växjö. Där engagerar hon sig i kommunalpolitiken och hembygdsrörelsen och kallar till yste för att gamla hantverk ska leva kvar. Hon menade att jordbruksutvecklingen negligerade kvinnornas intressen och "sög landsbygdens folk till städerna och omskapade lantbrukarens liv efter stadens och fabriken ideal. Jag hade slutligen drivits ända tillbaka till vårt förhållande till jorden".

När man följer naturen får man avstå från de stora vinsterna, men riskerar ej heller de stora förlusterna. (Fred med jorden)

Det här var en tid då jordbrukskonsulenterna for omkring på landsbygden och propagerade för "påsaskiten" som Flory Gate, ekologisk odlare i grannbyn Rösås, kallade konstgödseln. Tillsammans med Elisabeth Tamm från Fogelstadgruppen skriver Elin Wägner boken *Fred med jorden* (1940) där de kritiserar det industriella jordbruket och varnar för de framtida följderna. I dag har Elin Wägner blivit något av en ikon för miljörörelsen.

Med pennan som vapen

Det var genom att skaffa sig kunskaper och skriva som Elin Wägner blev engagerad i tidens stora frågor och det skrivna blev hennes verktyg för att nå ut till andra. Hennes mor kom från en prästfamilj och Elin har själv sagt att om hon inte varit kvinna hade

familjetraditionen antagligen sett till att hon blivit präst. När hon 1944 valdes in i Svenska Akademien, som den andra kvinnan efter Selma Lagerlöf, hade hon en strålande karriär som journalist och författare bakom sig. Framför sig hade hon några års arbete i Akademien, där hon kanske bidrog till att det blev en kvinna, den chilenska poeten Gabriela Mistral, som fick nobelpriset 1945. Romanen *Vinden vände bladen* blev hennes sista och ses av många som ett testamente där hon sammanför sina engagemang för kvinnorna, freden och jorden. Hon, som inte fick studera filosofi för sin pappa, efterträdde pappans professor i filosofi Hans Larsson på stol nr 15 och höll ett glänsande tal över honom. "Äntligen", var det många som tyckte om invalet, men det kom till stånd kanske mer på grund av den storartade Selma Lagerlöfbiografin än debattboken *Väckarklocka* eller hennes stora tidigare produktion.

"Akademien får alls ingen snäll flicka", var rubriken i en tidning när valet presenterades. Nej, snälla flickor brukar inte drivas av sitt engagemang och ambition att förändra världen. Inte ens i dag betraktas människor som är drivna av sin "sak" som snälla, snarare anses de som besvärliga. Som journalist betraktas det ofta som fullt att ha ett engagemang och att driva sin sak. Det gäller att vara objektiv, att betrakta det man har framför ögonen från olika sidor, att tala med olika slags människor och låta dem ha sina historier. Vilket Elin gjorde men inte utan att det lyste fram, ofta med ironiska slängar, var hon hade sina sympatier.

Hon ville förändra världen och hennes känsla för rättvisa och medkänsla med utsatta människor omsatte hon i ett engagemang som ledde till handling. Pennskaftet Elin Wagners verktyg var självklart pennan.

Marianne Enge Swartz

2008-01-12

Referenser och litteratur

Vallquist, Gunnel, *Kära Ili, Käraste Elin, Emilia Fogelklou och Elin Wägner växlar brev åren 1924-1949*, Bokförlaget Åsak, 1988

Wägner, Elin, *Från det jordiska museet*, Bonniers 1907, Podium 2006

, *Norrtullsligan*, Bonniers 1908

, *Pennskaftet*, Bonniers, 1910, Atlantis 2003, (pocket, 2007)

, *Den namnlösa*, Bonniers, 1922

, *Från Seine, Rhen och Ruhr*, Bonniers, 1923

, *Dialogen fortsätter*, Bonniers, 1932

, *Väckarklocka*, Bonniers, 1941, (pocket, 2007)

, *Vinden vände bladen*, Bonniers, 1947

Wägner, Elin och Tamm, Elisabeth, *Fred med jorden*, Bonniers 1940